

VILLA KARO

SUOMALAIS-AFRIKKALAINEN KULTTUURIKESKUS

Grand-Popo, Benin

Länsi-Afrikassa vuodesta 2000 toiminut suomalais-afrikkalainen kulttuurikeskus Villa Karo järjestää rokotetutkimusmatkaan liittyvät paikalliskuljetukset, majoitukset ja muut käytännön järjestelyt Beninissä sekä vastaa matkan osallistujille tarjottavasta kulttuuriohjelmasta.

Guineanlahden rannalla sijaitsevassa Beninissä afrikkalainen omaehtoinen kulttuuri on säilynyt poikkeuksellisen hyvin, ja siksi matkalaisilla on harvinaislaatuinen tilaisuus tutustua maanosan monikerroksiseen kulttuurihistoriaan, joka kukoisti nykyisen Beninin alueella jo kauan ennen siirtomaavaltojen ryntäystä Afrikkaan. Tämä kulttuurinen rikkaus oli syynä siihen, että Villa Karo päätettiin 17 vuotta sitten rakentaa juuri Beniniin, ja siihen, että kulttuurikeskuksessa on tähän mennessä käynyt yli 2000 suomalaista Afrikan ystävää.

TAUSTAA

Suomalais-afrikkalainen kulttuurikeskus Villa Karo perustettiin Beninin Grand-Popoon vuosituhannen vaihteessa rakentamaan kulttuurista siltaa Suomen ja Afrikan välille. Tarkoituksena oli sekä lisätä suomalaisten Afrikka-tuntemusta että vähentää ennakkoluuloja eri kulttuurien ja kansojen kesken. Samaan päämäärään tähtää vuodesta 2001 lähtien jaettu Villa Karon kulttuuripalkinto Pronssipantteri.

Nimensä kulttuurikeskus on saanut perustajansa, kirjailija Juha Vakkurin 15-vuotiaana syöpään kuolleen Karo-pojan mukaan. Villa Karoa hallinnoi yleishyödyllinen yhdistys Villa Karon ystävät ry, joka kuuluu Opetus- ja kulttuuriministeriössä pysyvän tuen saajien piiriin. Yhdistykseen kuuluu yksilöjäsenten ohella eri taiteilijajärjestöjä sekä oppilaitosjäsenenä maan tärkeimpiä korkeakouluja ja yliopistoja.

Tarkoitustaan Villa Karo toteuttaa myöntämällä suomalaisille eri alojen taiteilijoille, tutkijoille ja kulttuurialan tekijöille vuosittain 30 työskentelystipendiiä. Stipendejä myönnetään taloudellisten resurssien puitteissa myös afrikkalaisille taiteilijoille ja tutkijoille. Taiteilijaresidenssissä on tähän mennessä ollut omaa taiteellista työtään tekemässä runsaat 500 stipendiaattia. Varsinaisten stipendiaattien lisäksi mm. uskontotieteilijöitä, arkkitehtiopiskelijoita, valokuvaajia, kulttuurihistorioitsijoita sekä Radion Sinfoniaorkesteri ovat käyneet Suomesta Grand-Popossa tekemässä erilaisia hankkeita.

Kulttuurikeskus koostuu neljästä rakennuksesta, jotka on kunnostettu vanhoista siirtomaa-aikaisista raunioista: päärakennuksesta, jossa on stipendiaattien työskentely- ja asuintilat, monitoimitila Lissa Gbassasta, Villa Karon pienoismuseosta sekä vuonna 2015 valmistuneesta Musée Karosta. Rokotetutkimusta varten keskuksen yhteyteen on rakennettu viides rakennus, laboratorio, josta tulee myöhemmin Villa Karon tutkimuskeskus.

Villa Karo tuottaa kulttuuriohjelmaa järjestämällä tiloissaan kuukausikonsertteja, viikoittaisia elokuvaesityksiä, taidenäyttelyitä, teatteriesityksiä ja muuta kulttuuritoimintaa. Kulttuurikeskuksessa on halukkaiden käytössä myös noin 3000 niteen pääasiassa Afrikkaa käsittelevä käsi- ja lainakirjasto. Kaikki Villa Karon palvelut ja tilaisuudet ovat yleisölle ilmaisia.

Kuukausikonserttien yleisöennätys on 7000, jota ei tulla rikkomaan koska esiintymislavan edessä olevalle merenrantakaistaleelle ei mahdu enempää väkeä. Kulttuurikeskus on saattanut yhteistyöhön suomalaisia ja afrikkalaisia kouluja ja kansalaisjärjestöjä. Mm. useita Laurea ammattikorkeakoulun opiskelijoita on ollut Beninissä tekemässä työharjoitteluaan, ja helsinkiläinen Norsen on jo vuosia lähettänyt Villa Karon kautta taksvärkkituoksensa grandpopolaisille kouluille. Norsenin tuella on korjattu koulurakennusten kattoja, hankittu koululaiskuljetukseen tarvittavia veneitä ja maksettu köyhimpien koululaisten lukukausimaksuja.

Villa Karon toiminnanjohtaja on **Linnea Olamo** ja kulttuurikeskuksen johtajana Beninissä toimii **Kwassi Akpladokou**. Villa Karoa hallinnoi Villa Karon ystävät ry, jonka hallituksen puheenjohtajana toimii **Juha Vakkuri**.

Taiteilijoiden työskentelystä Grand-Popossa ja Beninistä yleisesti voi lukea Villa Karon blogista sekä kulttuurilehti Akpésta, joka ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Villa Karo löytyy myös Facebookista, Instagramista, Twitteristä, Youtubesta sekä TripAdvisorista.

TUTKIMUSMATKA

Villa Karon ystävät ry on vuosikautia järjestänyt kannatusjäsenilleen tutustumismatkoja Beniniin. Yleishyödyllisenä yhdistyksenä Villa Karo voi järjestää matkoja ainoastaan jäsenistään koostuville ryhmille, minkä takia myös kaikki tutkimusmatkalaiset liittyvät yhdistyksen jäseniksi.

Lentoyhteys on Helsinki-Tukholma-AddisAbeba-Cotonou, lentolipuista vastaa matkatoimisto Aventura. Lentokenttä- ja muut paikalliskuljetukset Beninissä tehdään tutkimusta varten hankituilla uusilla minibusseilla.

Käytännössä valmismatkat Afrikan mantereelle ovat yleensä huomattavasti kalliimpia. Rokotetutkimukseen osallistuvat maksavat Beninin matkastaan noin 1600 euroa, mikä koostuu muun muassa lentolipuista, Villa Karon jäsenmaksusta ja Beninin viisumista. Tutkimus tarjoaa matkalaisille muun muassa majoituksen. Matkan kesto on 14 päivää. Tutkimuksen sivuilla (tutkimusmatka.com) on tarkempaa tietoa itse tutkimuksesta. Sivuilla on myös lomake, jolla voi jättää yhteystietonsa tutkimushoitajien yhteydenottoa varten.

Ennen matkalle lähtöä osallistujille järjestetään Villa Karon Helsingin toimistossa taustoittava tiedotustilaisuus, minkä yhteydessä he saavat myös Beninin kulttuurista ja tavoista kertovan *Villa Karon ABC-kirjan*. Villa Karon perinteisten jäsenmatkojen tapaan myös rokotematkan ohjelma rakentuu kulttuurin ympärille.

Valtaosa maan väestöstä harjoittaa – hyvin poikkeuksellisesti – yhä vuosisatoja vanhaa animistista vodun-uskontoaan. Syitä kulttuurin säilymiseen on ollut esimerkiksi riittävän suuri etäisyys emämaahan Ranskaan sekä maan köyhyys, mikä ei houkutellut maahan eurooppalaisia. Beniniin ei vielä kukaan järjestetä samanlaisia valmismatkoja kuin vauraampiin Länsi-Afrikan maihin Senegaliin,

Norsunluurannikolle ja Ghanaan. Tutkimusmatkalle osallistujat saavat siis ainutlaatuinen tilaisuuden tutustua aitoon ja alkuperäiseen Afrikkaan.

PÄIVÄRETKET

Beninissä on useita historiallisesti ja kulttuurisesti mielenkiintoisia kohteita, joihin tehdään sekä hintaan kuuluvia, että ylimääräisiä päiväretkiä. Tutuksi tulevat Länsi-Afrikan tärkeimpiin historiallisiin muistomerkkeihin kuuluva Ouidah'n orjasatama, käärmejumalakulttiin liittyvä pyöntemppele sekä Pyhä Metsä. Samalla käydään Portugalin entisessä linnoituksessa, joka nykyään toimii orjamuseona sekä Fondation Zinsoun nykytaidemuseossa.

Toisen retken kohde on muinaisen Dahomeyn kuningaskunnan vanha pääkaupunki Abomey ja sen ainutlaatuinen kuninkaanlinna, joka hiljattain kunnostettiin Paul Getty Säätiön tuella. Samalla retkellä tutustutaan myös muutama vuosi sitten tanskalaisten arkeologien löytämään maanlaiseen puolustusverkostoon, jonka avulla Dahomeyn kuninkaan armeija kykeni piirittämään maahan hyökänneet viholliset.

Ainutlaatuinen retkikohde on myös Afrikan Venetsiaksi kutsuttu järven päälle rakennettu kaupunki Ganvié, joka tarjosi vuosikausia suojan asukkailleen, koska vihollinen – varsinaista Venetsiaa uhanneiden langobardien tapaan – ei voinut uskonnollisista syistä astua veteen.

Retkikohteisiin kuuluvat myös Beninin ja Togon pääkaupungit Porto-Novo ja Lomé omina päiväretkinään. Porto-Novon arkkitehtuuri todistaa Beninin ja Brasilian läheisistä suhteista. Loméssa käydään muun muassa voodoo-torilla.

Matkan hintaan sisältyvä ohjelma:

- tervetuliaismalja Villa Karossa
- luento vodun-uskonnosta
- tervetuliaisillallinen
- Zangbetó-seremonia
- köydenvedo- ja vedenkantomitteli
- päiväretki Ouidah'n
- Grand-Popon lauantaimarkkinat
- päätösillallinen

Valinnaiset päiväretket (eivät sisälly hintaan, kunkin päiväretken hinta n. 30-40 €, sis. lounaan):

- Ganvié
- Abomey + Bohicon
- Porto-Novo
- Lomé (Togo)

LISÄTIETOJA BENINISTÄ JA GRAND-POPOSTA

MAJOITUS JA VALUUTTA

HOTELLIT

Matkalaiset majoitetaan Grand-Popossa L'Auberge de Grand-Popo ja Awale Plage -hotelleihin, jotka sijaitsevat neitseellisellä hiekkarannalla. Niiden ravintolat tarjoavat sekä beniniläisen että ranskalaisen keittiön herkkuja. Sijainnista johtuen kalat ja äyriäiset ovat vahvasti edustettuina ravintoloiden ruokalistoilla. Matkailijoille tarjoutuu mahdollisuus maistaa myös paikallisten katukeittiöiden maanläheisempiä antimia.

Huoneet ovat ilmastoituja, niissä on moskiittoverkot sekä wc-kylpyhuone -tilat. Molemmissa hotelleissa on laadukkaat ravintolat ja molemmat sijaitsevat rannalla. Kauniit puutarhat ja ystävällinen henkilökunta takaavat viihtyisät oltavat. Hotellit ovat ympärivuorokautisesti vartioituja.

Tietokoneen kanssa kannattaa huomioida, että sähkökatkot sekä katkokset internetin toiminnassa ovat Beninissä yleisiä, joten ainaiseen sähkön saantiin ja internetin toimivuuteen ei voi täysin luottaa. Hotelleissa on wifi, ja sähköjännite sekä -töpselit ovat samanlaiset kuin Suomessa.

VALUUTTA

Beninin valuutta on CFA-frangi, jonka kurssi on sidottu euroon (1€ = 656 FCFA). Beninissä ei voi käyttää pankki- tai luottokorttia maksuvälineenä, ainoastaan käteistä.

Rahaa voi nostaa mm. Cotonoun ja Lomé'n pankkien pankkiautomaateista sekä Comésta, Ouidah'sta ja Togon rajalta, Grand-Popossa ei ole rahannostomahdollisuutta. VISA-merkityt kortit käyvät käytännössä aina pankkiautomaateilla, MasterCard ei toimi.

Rahaa voi vaihtaa koordinaattorin kautta helposti ja nopeasti. Sen lisäksi Cotonoun, Lomé'n ja Comé'n pankeissa ja rahanvaihtopisteissä rahanvaihto onnistuu, mutta vie enemmän aikaa. CFA-frangeja ei ole saatavilla CFA-alueen ulkopuolella. Cotonoun lentokentällä on rahanvaihtopiste.

VILLA KARO

Villa Karo on monikielinen ja monikulttuurinen organisaatio, jonka etuna on vahva kulttuurinen kompetenssi ja pitkä kokemus suomalais-afrikkalaisesta yhteistyöstä.

Villa Karon tontilla on päärakennuksen lisäksi laboratorio, Petit Musée eli pienoismuseo, Musée Karo sekä monitoimitila Lissa Gbassa. Päärakennuksen yläkerta on rauhoitettu residenssissä olevien taiteilijoiden käyttöön, sinne pääsy on vain heillä ja Villa Karon henkilökunnalla. Päärakennuksen alakerrassa on julkinen kirjasto.

Arkipäivisin sekä lauantaiamupäivällä Villa Karon ja museoiden ovet ovat auki yleisölle. Iltaisin koko Villa Karon alue on rauhoitettu, poikkeuksina perjantai-illat (ulkoilmaelokuvateatteri), kuukauden ensimmäinen lauantai (kuukausikonsertti) sekä keskuksen itse järjestämät iltamat.

YHTEYDENPITO SUOMEEN

Beninissä on mahdollista hankkia prepaid-liittymä internetyhteydellä. Beniniläisellä liittymällä on edullista soittaa Suomeen (n. 25snt/min). Suomalaisella liittymällä on kallista soittaa Beninistä (2-3€/min).

Langattomalla nettiyhteydellä varustetuissa paikoissa (esim. molemmissa hotelleissa) voi pitää yhteyttä perheeseen ja ystäviin omilla laitteillaan, videopuhelut kuitenkin ovat monesti liian raskaita beniniläisille internet-yhteyksille. Sähkö- ja nettikatkot ovat yleisiä ja saattavat joskus kestää kauan, joten niiden päivittäisen käytön varaan ei voi laskea.

PAIKALLISESTA KULTTUURISTA

RAVINTOLAT

Grand-Popossa on lukuisia erilaisia ja erihintaisia ravintoloita. Rantakylässä syödään paljon kalaa ja sen ravintoloissa tavallinen annos koostuu kalasta (esim. barracuda, meriahven, karppi tai meriantura) tomaattikastikkeen ja riisin, couscousin tai paistettujen perunoiden kanssa.

Ravintola-annoksen hinta on usein noin 5000 FCFA (7,50 €). Ravintoloissa on tarjolla myös lihaa, ja kasvissyöjille on usein saatavilla kasvis- tai pähkinäkastikkeita, joskus myös paikallista juustoa. Katukeittiöissä on usein tarjolla perinteisiä ruokia kuten erilaisia jamssi- ja maissipuuroja tai riisiä tulisella chilikastikkeella ja kuivatulla kalalla höystettynä. Katukeittiöannoksen hinta on noin 200-1000 FCFA (0,30-1,50 €).

Blogiteksti Grand-Popon ravintoloista: <http://www.villakaro.org/kalaa-vai-munakasta-pika-arvioita-muutamiin-grand-popon-ravintoloihin-2/>

Grand-Popossa on myös useita myyntikojuja ja pieniä kauppvoja, joissa myydään esimerkiksi hedelmiä (banaaneita, ananaksia, mangoja, avokadoja jne.), säilykkeitä, kananmunia, keksejä, patonkia ja virvokkeita. Paikalliset naiset myyvät kylän raitilla erilaisia suolaisia munkkeja, spagettia,

jamssi- ja banaaniranskalaisia sekä kuvattuja katkarapuja. Läheisestä Comén kaupungista voi ostaa kadunvarsiruokia kuten savustettuja etanoita, banaanichipsejä ja *abloja* eli höyrytettyjä maissikakkusia.

Beniniläisiä perinneruokia ovat esimerkiksi *gbomadesi* (pinaattikastike) ja *dakoin* (paistettua karpattia tulisen tomaattikastikkeen kanssa) sekä erilaiset *akumét* (eli maniokki- ja maissimuussit) sekä jamssimuussi eli *fufu*.

Suurkaupungeista Cotonousta ja Lomésta saa kaikkia mahdollisia, eurooppalaisiakin, tuotteita. Grand-Popon lähellä Comén kaupungissa on ruokakauppa Zénith.

LAHJAT JA TULIAISET

Beninissä ollaan hyvin vieraanvaraisia ja vieraat kutsutaan usein koteihin syömään ja kyläilemään. Esimerkiksi lapsiperheelle hyviä tuliaislahjoja ovat kirjoitusvälineet, jotka ovat paikallisille monesti kalliita. Grand-Popon kaupoista on joskus mahdollista ostaa myös koulukirjoja. Ensitapaamisissa (matkalaisen juuri saavuttua) usein kuultava "mitä toit minulle (ulkomailta/naapurikaupungista)?" on enemmän leikkimielinen kuin todellinen tuloispyyntö, jonka kuulee usein tervetuloitovotuksen yhteydessä.

Beninissä kutsutaan usein uudempiakin tuttavuuksia myös häihin tai hautajaisiin. Tällaisiin juhliin menijät keräävät yleensä yhdessä kolehdin, joka lahjoitetaan vainajan sukulaisille (hautajaisjärjestelyihin) tai hääparille. Sopiva summa on esimerkiksi 5000 FCFA yhteiseen lahjakassaan. Vieraiden on myös tapana teettää yhteisestä juhlakankaasta itselleen juhlapuvut.

Beniniläisillä lapsilla on tapana pyytää valkoisilta aikuisilta lahjaa ("*Yovo, cadeau!*"), esimerkiksi kynää tai vesipulloa. Tyhjä vesipullo on monelle mieluinen, sillä vesipullot kierrätetään tarkkaan: niitä uusiokäytetään mm. palmuöljyn, *sodabin* eli palmuviinan sekä jauhojen säilytyksessä ja niitä voi myydä eteenpäin.

Beninissä ystävystytään nopeasti ja täysin tuntemattomat ihmiset saattavat tulla pyytämään puhelinnumeroa tai sähköpostiosoitetta. Annetut lupaukset kannattaa pitää ja on hyvä pyrkiä olemaan mahdollisimman vastavuoroinen.

KIELI JA USKONTO

Beninin virallinen kieli on ranska, mutta aivan kaikki eivät puhu sitä. Muita, yleisempiä kieliä, ovat Grand-Popossa ja Loméssa puhuttu mina, Cotonoussa ja Abomeyssä puhuttu fon sekä Porto-Novosta itään päin puhuttu joruba. Myös Villa Karon henkilökunnan piirissä puhutaan ainakin kuutta eri kieltä. Englantia puhutaan Beninissä yhä enemmän erityisesti nuorten keskuudessa. Villa Karossa järjestetään viikottain englannin opetusta paikallisille lapsille ja nuorille.

Beniniläisessä ranskassa on omat erikoisuutensa. Voit lukea lisää kielen käyttötavoista ja opiskella paljon käytettyjä fraaseja Villa Karon blogista: <http://www.villakaro.org/a-crash-course-in-beninese-french-part-iv/>

Beniniä pidetään vodun-uskonnon synnyinmaana ja uskontoperinne on siellä hyvin elävää. Vodunin rinnalla monissa perheissä harjoitetaan myös kristin- ja islaminuskoa.

Prezi-esitys vodunista: <http://www.villakaro.org/vodun/>

HUOMIOITAVAA

Beninissä virkavallan edustajien ja heidän rakennustensa (esim. presidentin palatsi, raja-asetat, poliisilaitokset ym.) kuvaaminen on laitonta. Myös homoseksuaalisuus on Beninissä rikos.

MATKUSTUSOHJEET

LENNOT

Tutkimusmatkalaiset lentävät yhteydellä Helsinki-Tukholma-Addis Abeba-Cotonou. Lento lähtee Helsingistä illansuussa ja on Cotonoussa seuraavana päivänä. Ennen passin- ja viisumintarkastusta tarkastetaan keltakuumerokotus, joten rokotuskortin on oltava saatavilla (esim. passin välissä). Matkan beniniläinen koordinaattori (Joël / Alphonse) on matkalaisia vastassa Cotonoun lentokentällä.

VIISUMI

Beniniin matkustavalta vaaditaan viisumi ja keltakuumerokotustodistus. Viisumia varten tarvitaan passi, joka on voimassa 6kk matkan päättymisen jälkeen, kaksi passikuvaa (mustavalkoinen tai värillinen), maksukuitti ja hakemus täytettynä ja allekirjoitettuna.

Viisumiin ruksataan *multiple entry*.

Konsulaatti on auki maanantaisin klo 13-15. Tällöin voit tuoda ja noutaa asiakirjat.

MATKATAVARAT

Matkalle mukaan kannattaa pakollisten asiakirjojen ja lääkärin määräämien lääkitysten lisäksi ottaa mukaan:

- Hyttyskarkotetta
- Aurinkovoide ja käsidesi
- Tasku- tai otsalamppu, pattereita

- Pitkälahkeiset kevyet housut, pitkähihainen kevyt paita, sandaalit, hattu tai muu päähine

LIKKUMINEN BENINISSÄ

Tutkimusmatkalaisten siirtyminen paikasta toiseen tapahtuu heille varatuilla busseilla. Tarvittaessa Beninissä voi kuitenkin kulkea myös paikalliseen tyyliin.

Zemidjan eli mopotaksi on yleinen liikkumismuoto ja yksi kyyti Grand-Popon raitilla maksaa noin 200 CFA. Puskataksit eli *taxi-brousses* liikkuvat Togon Loméen ja Cotonoun välisellä valtatiellä ja pysähtyvät myös Grand-Popon risteyksessä. Matka Grand-Poposta Cotonouhun tai Loméen maksaa noin 1500 CFA.

Sekä zemi että puskataksi ovat käteviä liikkumismuotoja ja niitä kulkee päiväsaikaan paljon. Molempien valinnassa kannattaakin käyttää harkintaa turvallisuussyistä. Vältä turhia riskejä!

Villa Karon autoilla ei liikuta tarpeettomasti pimeällä ja myös puskataksien käyttöä kannattaa välttää auringon laskettua ja sateella, jolloin teillä on huono näkyvyys.